

Szent István halálának kilencszázados évfordulóján

Ha visszaszállunk a 900 év előtti időkbe, Szent István, királyunk uralkodásának esztendejébe, a magyar államot a szent király által lerakott fundamentumon álló friss építményként találjuk. A szentistváni gondolat éppen hogy csak szárnyat bontott még, de már örökérvényű igazságként, utmutatóként jelölte meg a magyar jövődő útját. Hirdette, hogy a magyar nemzei csakis úgy tudja szerzett hazáját a Duna-völgyben megtartani, csak úgy lesz képes nemzeti létét biztosítani, ha teljes meggyőződésével a krisztusi tanok alapjára helyezkedik s beleolvad a nyugati kulturaközösségbe és ha koronás királyának vezetése alatt egységes, összetartó, szétbonthatatlan nemzetté kovácsolódik. Így tarthatja meg és birtokolhatja a Szent István király által kitűzött országhatárokat.

Valóban, ez a szentistváni gondolat adott erőt a magyar nemzetnek arra, hogy kilenc századon át máig fennmaradjon.

Az első magyar király nem a mulandósággal számolt, hanem a jövőbe tekintett és arról gondoskodott, hogy az Árpád nemzetiségéből származó magyarok Európa közepén szilárdan megépített, szilárd alapokra helyezett országot alkossanak.

Ezért a jövőért vállalta magára kortársai ellenszenvét s viselte az utókor megnemértését.

Szent István király nem tudott oly közel férközni a magyar szívekhez, mint történelmünk annyi más népszerű hőse, dicsőséges királya. Mert amíg Szent Lászlóban a magyar hadak dicsőséges vezérét, a legendás lovagkirályt tiszteljük ma is; a három tenger vizében fürdő magyar nagyhatalom soha többé el nem ért hatalmának képviselőjeként Nagy Lajosot tekintjük, Szent István király sulyos és komor alakjával legfőljebb az észre, de nem a szívekre vetette sugarát a messze múltból.

A magyar védelmi politika és katona-hőisének ma is Hunyadi Jánost valljuk, a szabadság legtisztább eszményképét Rákóczi Ferencben hisszük megtestesülve, Szent István nem került világnézeti és politikai irányok lobogóiára, tisztelete sohasem volt olyan átütő erejű, mint említették, mert hatása nem a szíveket, hanem a tiszta értelmet tekintette talájának.

Első szent királyunk valóban több volt egyetlen eszme vagy irányzat, törekvés képviselőjénél. Benne azóta is az egyetemes magyar gondolat szimbólumát látiuk, aki Kelet és Nyugat határán állia rendületlenül az örök vártát.

Ezért az átfogó gondolatért lett minden korok követésre méltó eszményképe.

A középkori magyarság legendás hőroszát, az első és legmagyarabb uralkodóház családalapítóját, névadó hősét, a nemzet

sejtelmes törvényhozóját, a nép szentéletű apostolát látta és tisztelte benne. Ez a misztikus tekintély szállott rá koronájára, s így lett Szent István koronája a magyar nemzettest és közösségi akarat töretlen fényű szimbolumává.

Ennek köszönhetjük, hogy a magyar Szent Korona tisztelete soha nem halványult fényében s az új dinasztiák Szent István Koronája kultuszának felelevenítésével és erősítésével támasztották alá a maguk tekintélyét.

A hitegység helyreállítására vágyakozó magyarság Szent István egyik nagy gondolatát, a Regnum Marianum alapítóját szólítja benne, mivel ebben látja a háromfelé szaggatott testű s kétrészen hasadt lelkű magyar nemzetállam utolsó mentségét, az egyetlen nagy és átfogó nemzettefenntartó eszmét.

A századok folyamán ez a tudat él a magyar lelkekben, hol felragyogva pompájában, hol elhalványulva, a szenvedések, megpróbáltatások idején. Szent László Szűz Mária választott vitéze. Neki köszöni győzelmeit Hunyadi János, hogy aztán a következő századokban egyre jobban halványuló fénye újra lángra kapjon a XVI.—XVII. században, a magyar történelem legvigasztalanabb idejében. A Regnum Marianum eszméje szinte közjogi jelentőségűvé lesz s szemléletébe a legkülönbözőbb műveltségű és koru magyarok kapcsolódnak belé. És felhangzik az édes emlékeztető oktatás is: „Boldogok lesztek magyarok, hogyha Szent István testamentumára reáemlékeztek.”

Ugy vélik, hogy minden baj és szenvedés, mely a magyarságot éri, onnan ered, hogy elfordultak az ősök Patrona Hungariae tiszteletétől. Zrinyi Miklós előljárt Mária tiszteletében: ez volt az ő muzsája. Erdély protestáns-török elszakadására felelet az egységesítő gondolat: ez itt mind egy ország. Mária országa s ebben a gondolatban fog egykor fölszabadulni és egységessé lenni a nemzet.

Ez volt a nagyszerű irredenta, ebben a máriás gondolatban élve nem tudott soha belenyugodni a magyar lelke az ország földarabolásába.

Van-e még nemzet, amely így magának foglalta le Nagyszonyát, égi Anyját? Az ország fölszabadításának és ujjaépítésének nagy munkája is állandó tisztelete és égisze alatt történik. BUDA nevéből monogrammot csinál a kor: Beata Virgo Dabit Auxilium. (A Boldogságos Szűz segíteni fog.)

Eszünkbe jut itt Prohászka feledhetetlen mondása: „Minden, ami szent, nemzeti lett egykor nálunk; s minden, ami nemzeti, szent lett. S mikor megkeresztelt bennünket az Ur apostolai: Szent István és Adalbert által, Keresztanyául Szent Királyunk magát a Boldogságos Szűzet jelölte ki, hogy Ő legyen a nemzet Anyja, oltalmazója és Patrónája.”

Forduljunk vissza mi is első szent királyunkhoz és lássuk

benne a magyar eszme, erő és reménység megszemélyesítőjét.

Mi a szentistváni lélek?

Hóman Bálint szavaival felelhetünk meg rája. A magyar öntudat, a krisztusi hit és a nyugati szellem szétbonthatatlan összessége.

Mi a szentistváni kultúra?

A magyar hagyományt, a katolikus vallást, az európai művelődés elemeit felbonthatatlan egységbe összefoglaló keresztény magyar művelődés.

Mi a szentistváni gondolat?

A magyar nemzet biztonságos elhelyezkedésének és zavartalan életének biztosítása a Kelet, Délkelet és Nyugat művelődési és politikai erőinek ütköző pontján.

Mi a szentistváni politika?

Ennek a gondolatnak gyakorlati megvalósítása a Kárpátmedence politikai, gazdasági és kulturális egységének megteremtése, a nyugati közösségbe való bekapcsolódás és a nemzeti élet új formáinak kijelölése s a magyarság szellemi és politikai függetlenségének legteljesebb biztosítása.

Ezeknek eredménye lett a magyar nemzetállam, a magyar egyház, a keresztény magyar művelődés, a magyar faj, a magyar erő, a magyar szellem e három legnagyobb alkotása.

Szent István nemcsak nagy király, nemcsak bölcs alkotmányt adó uralkodó, a törvényhozást reális, igazi alapokra fektető uralkodó volt, hanem korának egyik legnagyobb egyénisége.

Az egykorú krónikások azt írták róla, hogy neve az egész világon elterjedt. Imre fiának ezt mondta: „Ugy uralkodjál, hogy mindenkinek a számára emberséges király légy! Gyűlölködés, erőszakoskodás, kevélység nélkül! Szelidségben, békességben, szegénységben, megfontolva, mert csak az alázat tud felemelni és a kevélység az, ami megaláz.”

Az a király, ki fiának ilyen oktatást ad, aki ebben az intelemben a saját lelkét így feltárja, valóban különleges egyéniség. Annakra különleges, hogy még ma. kilencszáz esztendő távolából is történetformáló ereje van a magyar népre. Valami különös, rajongó szeretettel nézi a magyarság Szent István képét. Olyan szentre tekintenek, akitől nagy kincset várnak. A mi magyar népünk becsületes, őszinte, kötelességét tudó jósága ez. Ez a nyakas, bizakodó, egymást megérteni nem tudó magyar, a lelkemélyén becsületes, tisztességes és jóságos.

Ez Szent István öröksége: a lélek a magyar népben.

Ezért történelmi erő Szent István ma és történelmi valóság a mi első szent királvunk.

Szent István királyunk, dicső magyar nemzetünknek alapítója és édes atyja, szenteld meg, áldd meg a te magyar népedet és magasztald fel édes magyar hazánkat...